

ΕΚΘΕΣΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Σπήλαιο Γρεβενών 2018

Θεσσαλονίκη, Απρίλιος 2018

Περιοχή: Ο σύλλογος επισκέφτηκε το Σπήλαιο Γρεβενών στους νοτιοανατολικούς πρόποδες του όρους Όρλιακα, στα 1050m υψόμετρο. Απομονωμένο χωριό, σε οχυρωματική θέση με έντονο ανάγλυφο περιμετρικά του. Νότια του χωριού υπάρχει και το διάσημο γεφύρι της Πορτίτσας που γεφυρώνει τον Περιβολιώτικο ποταμό.

Σπήλαιο Γρεβενών. Ματιά προς τα δυτικά

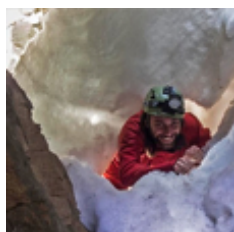
Στόχοι: Ο σύλλογος δεν είχε επισκεφτεί στο παρελθόν το χωριό Σπήλαιο και το όρος Όρλιακα. Οι στόχοι ήτανε να γίνει μία αναγνωριστική αποστολή για συλλογή πληροφοριών και εξερεύνηση, χαρτογράφηση, φωτογράφιση των σπηλαίων που θα προέκυπταν.

Διάρκεια: Η αποστολή διήρκησε από την Παρασκευή 06 έως Δευτέρα 09 Απρίλη 2018 (Πάσχα).

Πηγές: Αρχικά έγινε επαφή με γνωστό του Μ. Μπελίδη (μέλος του συλλόγου), ο οποίος ήτανε πρόθυμος να μας ενημερώσει και είναι από το Σπήλαιο. Επίσης μας έφερε σε επαφή με τον πρόεδρο του χωριού, κ. Ιωάννη Βαβρίτσα.

Διαμονή: Η διαμονή έγινε στην οικία του Λεωνίδα Γκόγκου, τον οποίο και ευχαριστούμε θερμά για τη φιλοξενία, καθώς και τον κ. Βαβρίτσα για την καλή πρόθεση να μας φιλοξενήσει στο χωριό.

Τα μέλη της αποστολής

Αριστείδης Ζάχαρης
Υπεύθυνος Αποστολής
Σπηλαιοεξερευνητής
ΠΡΩΤΕΑΣ

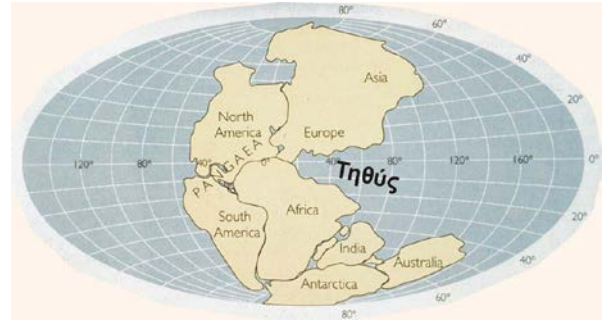
Ιωάννα Μυλωνά
Υπεύθυνη
Χαρτογράφησης
Σπηλαιοεξερευνήτρια
ΠΡΩΤΕΑΣ

Αλέξανδρος Αλεξανδρίδης
Σπηλαιοεξερευνητής
ΠΡΩΤΕΑΣ

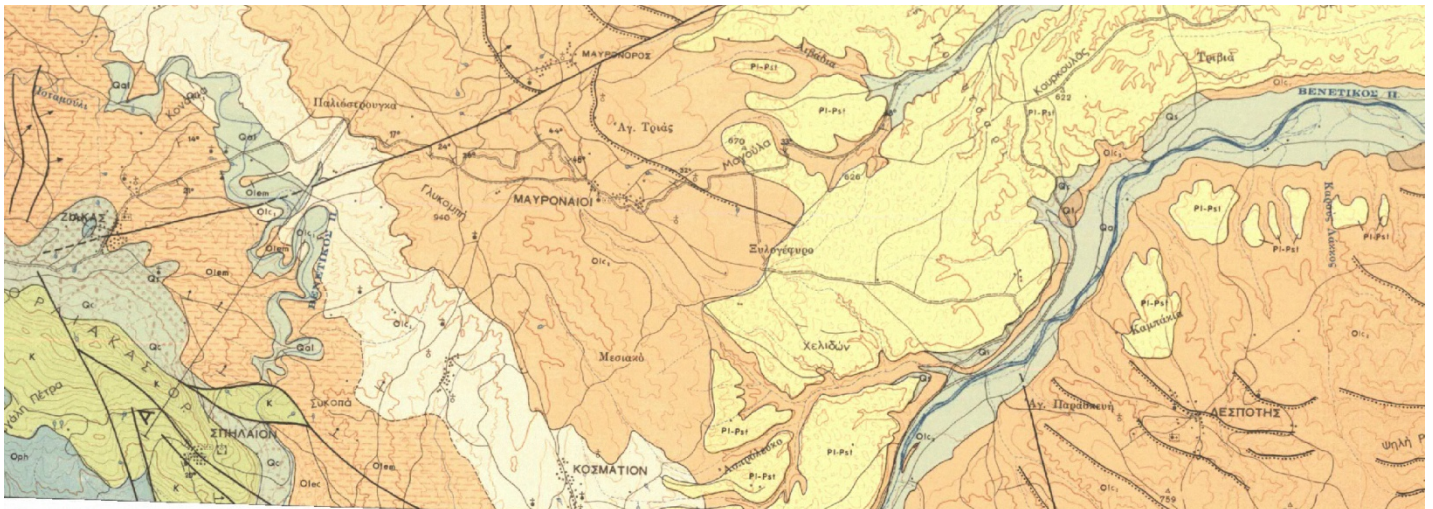
Γεωγραφία – Γεωλογία Περιοχής

Η περιοχή του Σπηλαίου - Όρλιακα ανήκει στη δυτική Μακεδονία αλλά βρίσκεται μία ανάσα και από την Ήπειρο. Λίγο πιο δυτικά, με κατεύθυνση το Περιβόλι συναντάμε τα όρη του Λύγκα και τη Βάλια Κάλντα, που ανήκουν στον εθνικό δρυμό Πίνδου. Το σύμπλεγμα των παραπάνω βουνών (Αυγό, Φλέγγα) δομούνται από ηφαιστειογενή πετρώματα που δημιουργήθηκαν κάτω από τον ωκεάνιο φλοιό της Τηθύος (αρχαία θάλασσα στη Μεσόγειο). Κομμάτια αυτού του φλοιού και μανδύα του Τηθύος ωκεανού, ηλικίας μεγαλύτερης των 170 εκατομμυρίων ετών, έχουν διατηρηθεί στα Γρεβενά. Τα πετρώματα της περιοχής αυτής αποτελούν τμήμα της Πελαγονικής ζώνης και περιλαμβάνουν σχιστόλιθους, γνεύσιους, μεταμορφωμένα ηφαιστειακά πετρώματα και μάρμαρα. Ανατολικά των Γρεβενών συναντάμε συχνά πετρώματα του μανδύα που λέγονται περιδοτίτες και τα οποία δημιουργήθηκαν σε βάθος πολλών χιλιομέτρων κάτω από το βυθό της Τηθύος. Σκόρπια μέσα στους περιδοτίτες υπάρχουν κοιτάσματα χρωμίτη. Όλα τα βουνά που περιβάλλουν τη Βάλια Κάλντα (Εθνικός Δρυμός Πίνδου) αποτελούνται από περιδοτίτη.

Ο ωκεανός της Τηθύος, Τριασικό, 200εκ. χρόνια πριν

Οι ηφαιστειακές λάβες και τα πετρώματα του φλοιού του Τηθύος ωκεανού εμφανίζονται σε μικρότερο υψόμετρο από τους περιδοτίτες. Στις ψηλότερες κορυφές της περιοχής υπάρχουν και σημάδια της δράσης των παγετώνων της τελευταίας παγετώδους εποχής, με πιο χαρακτηριστικά στη Σαλατούρα, στη κορυφογραμμή δυτικά πάνω από τον Εθνικό Δρυμό της Πίνδου. Εκεί διαφαίνεται μία κοιλάδα σε σχήμα «U», με ένα μαιανδρικό ποταμό που δημιουργήθηκε από τη διαβρωτική δράση του παγετώνα. Η μικρή κοιλάδα είναι επενδυμένη με πλευρικά κορήματα και αποθέσεις πετρωμάτων που άφησε πίσω του ο παγετώνας.

Γεωλογικός χάρτης της περιοχής. Με πράσινο ο ασβεστολιθικός όγκος του Όρλιακα

Στο Σπήλαιο μπορεί κάποιος να διασχίσει τη χαράδρα χαμηλά, να πεζοπορήσει στον Όρλιακα, ενώ υπάρχει πλήθος αναρριχητικών διαδρομών που είναι χαραγμένες περιμετρικά του Σπηλαίου.

Σχετικά με τον Όρλιακα

Το μεγαλύτερο ασβεστολιθικό βουνό της περιοχής είναι ο τραχύς Όρλιακας, πάνω από τα χωριά Ζιάκας και Σπήλαιο. Πρόκειται για έναν μικρό ορεινό όγκο που συνορεύει με τη ραχοκοκκαλιά της Πίνδου και αποδεικνύει, με τον πλούτο της βιοποικιλότητας που φιλοξενεί, ότι η άγρια ζωή εξαπλώνεται ακόμα και σε λιγότερο εντυπωσιακά ενδιαιτήματα. Η ετυμολογία του ονόματος προέρχεται από το Όρλυγξ-Όρλυγκας που πιθανώς πηγάζουν από τις λέξεις «όρος» και «λύγκας». Βρίσκεται λίγο ανατολικότερα από την οροσειρά της Πίνδου και περιβάλλεται από πολλούς ποταμούς, μεγάλα ρέματα και ατέλειωτους δασωμένους λόφους. Πολλοί θεωρούν ότι ο Όρλιακας συνεχίζει προς τα δυτικά και συμπεριλαμβάνει και τα μικρότερα όρη Κερασιά και Λιάγκουνα, όμως ο όγκος του πρωταγωνιστεί ξεκάθαρα στην γύρω περιοχή. Το μέγεθος του φτάνει τα 15.000 στρέμματα, ενώ μαζί με την Λιάγκουνα φτάνει τα 35.000 στρέμματα. Η κατεύθυνση του είναι από τα ανατολικά προς τα δυτικά και το μήκος της κορυφογραμμής του φτάνει τα 4 χλμ. Στα δυτικά του υψώνονται η Βασιλίτσα και τα όρη του Λύγκου, στα νότια ορίζεται από το ρου του ποταμού Περιβολιώτικου και στα βόρεια κοιτάει το όρος Τσούργιακα σβήνοντας στους λόφους που απλώνονται μέχρι το Βόιο όρος. Στα ανατολικά καταλήγει στον ποταμό Βελονιά (συνέχεια του Δοτσικιώτικου ποταμού) που ενώνεται στις ρίζες του βουνού με τον Περιβολιώτικο και σχηματίζουν το μεγάλο Βενέτικο που φεύγει προς τα ανατολικά. Οι δύο ψηλότερες κορυφές του βουνού φτάνουν τα 1.453 και 1.432m με την Λιάγκουνα πιο δυτικά να φτάνει τα 1.526m. Το βουνό αποτελείται από ασβεστολιθικά πετρώματα, αντίθετα με τους μεγάλους ορεινού όγκους που βρίσκονται κοντά του και αποτελούνται από οφιόλιθους. Μεγάλα απολιθώματα που ονομάζονται ρουδιστίτες και έχουν σχήμα γιγαντιαίου σαλιγκαριού, βρίσκονται μέσα στον ασβεστόλιθο στο δρόμο μεταξύ των χωριών Ζιάκας και Σπήλαιο.

Ματιά στις ανατολικές απολήξεις του Όρλιακα

Οι κοιλάδες και τα φαράγγια των ποταμών που περιβάλλουν τον Όρλιακα, αποτελούν ιδανικό βιότοπο για κάποια σπάνια είδη της орνιθοπανίδας. Παρά το μικρό του όγκο δεν είναι ένα «εύκολο» βουνό, κυρίως λόγω των γκρεμών και των απότομων πλαγιών που το περιβάλλουν. Είναι ενδεικτικό ότι το περπάτημα στο μονοπάτι προς την κορυφή είναι πιο εύκολο από το περπάτημα στην περιφέρεια, λόγω της ιδιαίτερα πυκνής βλάστησης που απλώνεται γύρω του και η οποία αποτελεί παράγοντα προστασίας για πολλά σπάνια είδη της πανίδας. Ο Όρλιακας πλέον περιλαμβάνεται στο διευρυμένο Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου.

Τα δάση στο βουνό είναι πυκνά και αποτελούνται από διάφορα είδη βελανιδιών -κυρίως μακεδονική δρυ- και πουρνάρια, ενώ στα ψηλότερα αναπτύσσονται μικρά δάση από μαυρόπευκα και έλατα. Ο Όρλιακας βρίσκεται στην περιφέρεια ιδιαίτερα σημαντικών περιοχών για τα μεγάλα θηλαστικά της χώρας μας τα οποία συχνά τον επισκέπτονται. Το βουνό, όπως φανερώνει και η ονομασία του, έχει συνδεθεί ιστορικά με την παρουσία του λύγκα, που όμως πλέον δεν ζει εδώ. Οι πυκνόφυτες, άγριες πλαγιές του βουνού προσφέρουν ιδανικό καταφύγιο για τις αρκούδες που είναι μόνιμες στη περιοχή. Συχνά εμφανίζονται λύκοι, ενώ η πανίδα των θηλαστικών συμπληρώνεται με αγριόγατους, ζαρκάδια, αγριόχοιρους, νυφίτσες, δεντροκούναβα, ασβούς, αλεπούδες, λαγούς, δασομυξούς, δεντρομυξούς και σκίουρους. Τέλος, στα ποτάμια, ιδιαίτερα στα πιο δύσβατα σημεία των φαραγγιών, ζούνε υγιείς πληθυσμοί από βίδρες.

Ανώνυμη κορυφή του Όρλιακα και στο βάθος το χιονισμένο Αυγό

Το χωριό Ζιάκας

Ημερολόγιο αποστολής

06/04 – 1^η Μέρα: Η ομάδα ξεκίνησε την Παρασκευή στις 06 Απρίλη, 12:30 το μεσημέρι και έφτασε στο χωριό Ζιάκα στις 15:00, όπου έκανε στάση στο καφενείο. Κατόπιν συνέχισε για το Σπήλαιο και επισκέφτηκε το διάσημο γεφύρι της Πορτίτσας και τη χαράδρα που γεφυρώνει. Παράλληλα εξερεύνησε μία μικρή εσοχή στο τοίχωμα του φαραγγιού, ενώ εντόπισε ψηλότερα σπήλαιο με τη μορφή βραχοσκεπής αγνώστου βάθους. Χρειάζεται να βρεθεί πρόσβαση και είναι προς εξερεύνηση σε επόμενη αποστολή. Κατόπιν η ομάδα επέστρεψε στο χωριό, όπου ήρθε σε επαφή με τον κ. Ιωάννη Βαβρίτσα και το Λεωνίδα Γκόγκο. Η διαμονή έγινε στο σπίτι του τελευταίου.

Στην αρχή της χαράδρας

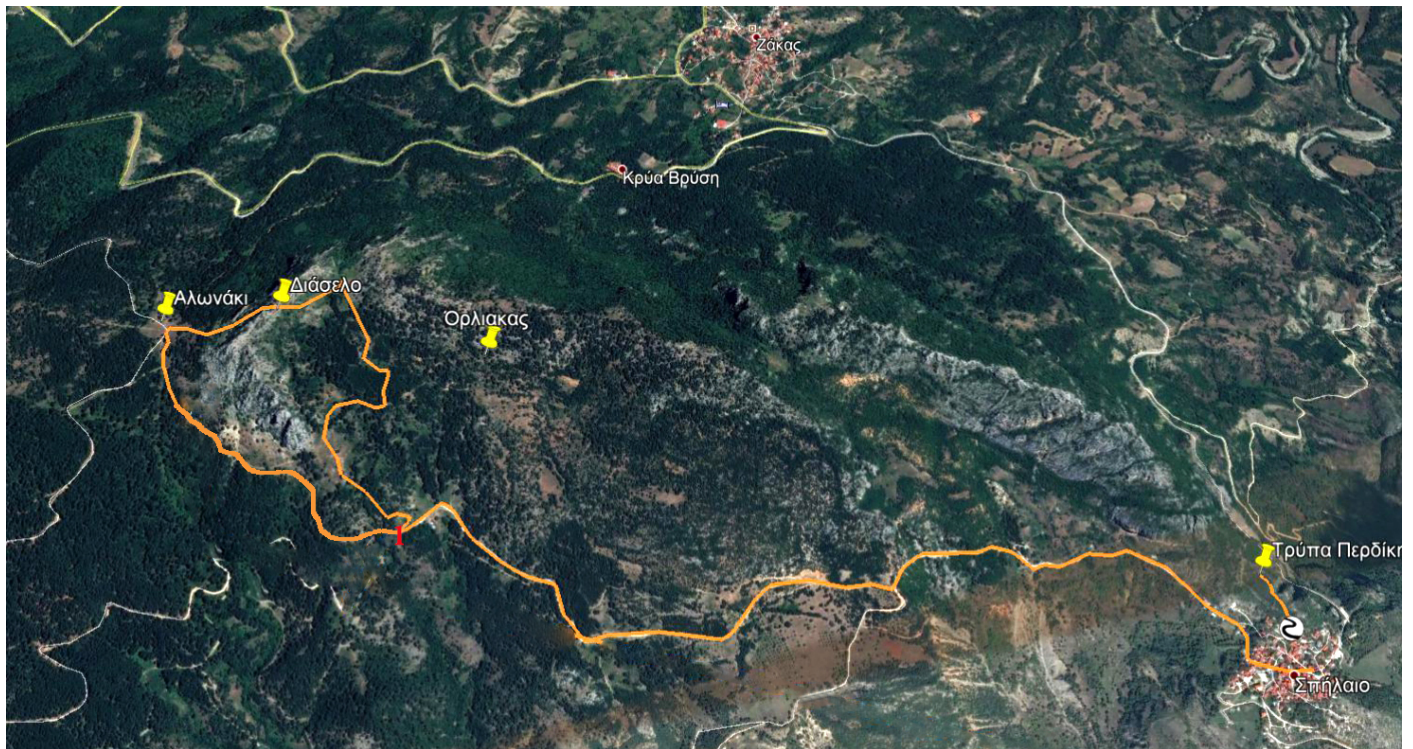
Μικρός αγωγός

07/04 – 2^η Μέρα: Μετά από κάποιες πληροφορίες από το Λεωνίδα Γκόγκο, η ομάδα ξεκίνησε για την εύρεση του Κελιού της Καλόγριας και του γειτονικού αγωγού Βαινάκι. Τα σπήλαια βρίσκονται χαμηλότερα από το χωριό, στη χαράδρα της Πορτίτσας. Αφού προσεγγίσαμε τη χαράδρα από ψηλά με αυτοκίνητο, ξεκινήσαμε τη πεζοπορία σε αχνό μονοπάτι. Μετά από λίγο ψάξιμο και κατηφορική πορεία βρέθηκε η σκάλα που οδηγούσε στη βραχοσκεπή της Καλόγριας. Κατηφορίσαμε αρκετά, φτάνοντας κοντά στην κοίτη του ποταμού και ακούγοντας τη ροή του νερού, σε ένα μέρος έντονων καταπτώσεων και ιδιαίτερης ομορφιάς. Η ομάδα χαρτογράφησε και φωτογράφησε το Κελί. Κατόπιν επέστρεψε πίσω στο αμάξι και συνέχισε για να βρει το Βαινάκι. Ο αγωγός εντοπίστηκε εύκολα και γίνανε οι απαραίτητες μετρήσεις και φωτογραφήσεις. Επιστροφή και πάλι στο αυτοκίνητο και ετοιμασίες για φαγητό στο λιβαδάκι, δίπλα από το σημείο που παρκάραμε.

Επί της μαγειρικής τέχνης

08/04 – 3^η Μέρα: Η ομάδα ξεκίνησε για μία επιτόπια έρευνα στον ορεινό όγκο του Όρλιακα. Κινήθηκε δυτικά σε χωματόδρομο και μετά 15 λεπτά η πορεία διακόπηκε από κατολίσθηση ενός ογκόλιθου στο δρόμο. Συνέχεια στο χωματόδρομο με τα πόδια. Στα δεξιά μας, έχουμε εντυπωσιακούς ασβεστολιθικές ορθοπλαγιές 200 μέτρων περίπου. Μετά από λίγη ώρα φτάνουμε στην τοποθεσία "Αλωνάκια", κομβικό σημείο ένωσης τριών χωματόδρομων. Από εκεί συνεχίσαμε σε μονοπάτι από τον αγώνα ορεινού τρεξίματος που λαμβάνει χώρα στο βουνό. Ένα τέταρτο μετά τα Αλωνάκια έγινε στάση και ψαχτήρι χωρίς αποτελέσματα. Ακολουθούμε ανηφορική πορεία φτάνοντας σε διάσελο ανάμεσα σε δύο κορυφές στα 1380m. Όμορφη θέα στα γύρω βουνά. Συνεχίσαμε στο μονοπάτι για δέκα λεπτά ακόμα και το αφήσαμε σε χαρακτηριστικό λιβάδι. Αρχή κατάβασης μέσα σε πυκνή βλάστηση για να φτάσουμε στο αμάξι μετά από μία πορεία τριών χιλιομέτρων. Επιστροφή στον πολιτισμό και φαγητό στο γειτονικό Ζιάκα. Το βράδυ έγινε και συλλογή πληροφοριών στο καφενείο του χωριού Σπήλαιο.

Η διαδρομή στο βουνό. Το σημείο 1 είναι η εκκίνηση της πεζοπορίας

Τοποθεσία Αλωνάκια και αρχή μονοπατιού

Ανώνυμη κορυφή, 1360μ

09/04 – 4^η Μέρα: Συνάντηση με κάτοικο του χωριού, που προθυμοποιήθηκε να μας οδηγήσει στην "Τρύπα του Περδίκη". Το σπήλαιο βρίσκεται πάνω από το χωριό, στους νότιους πρόποδες του Όρλιακα, κοντά στα απομεινάρια παλιού κάστρου και θέσης με ελληνική σημαία. Πρόκειται για βάραθρο. Η ομάδα το αρμάτωσε και το εξερεύνησε. Σύμφωνα με μαρτυρίες, ο παπάς του χωριού έριξε παλαιότερα δύο οβίδες εντός του ενώ αρχές του 1970 είχε κατέβει ο κ. Πουλιανός όπου το βάραθρο μετά την είσοδο διαχωριζόταν σε 2 αγωγούς, σαν πόδια. Ο ένας αγωγός τώρα έχει φραχτεί με μπάζα και σκουπίδια. Με το τέλος της χαρτογράφησης και της φωτογράφισης η ομάδα αποχαιρέτησε το Σπήλαιο Γρεβενών για να ξεκινήσει την επιστροφή προς τη Θεσσαλονίκη.

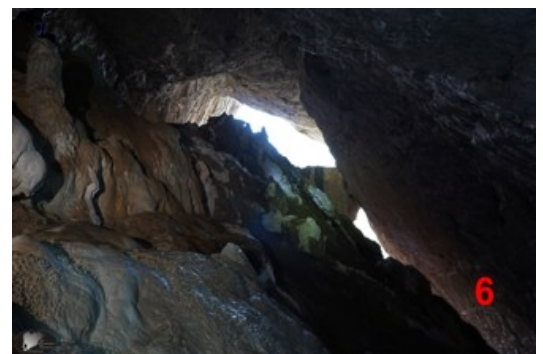
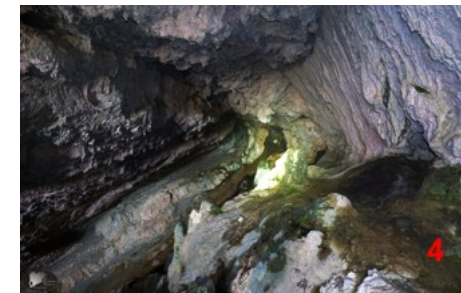
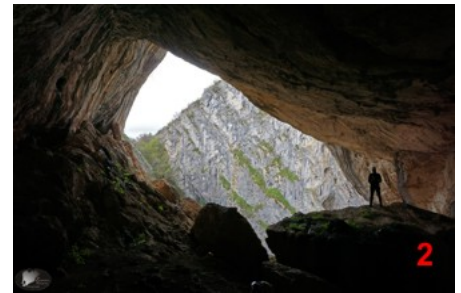
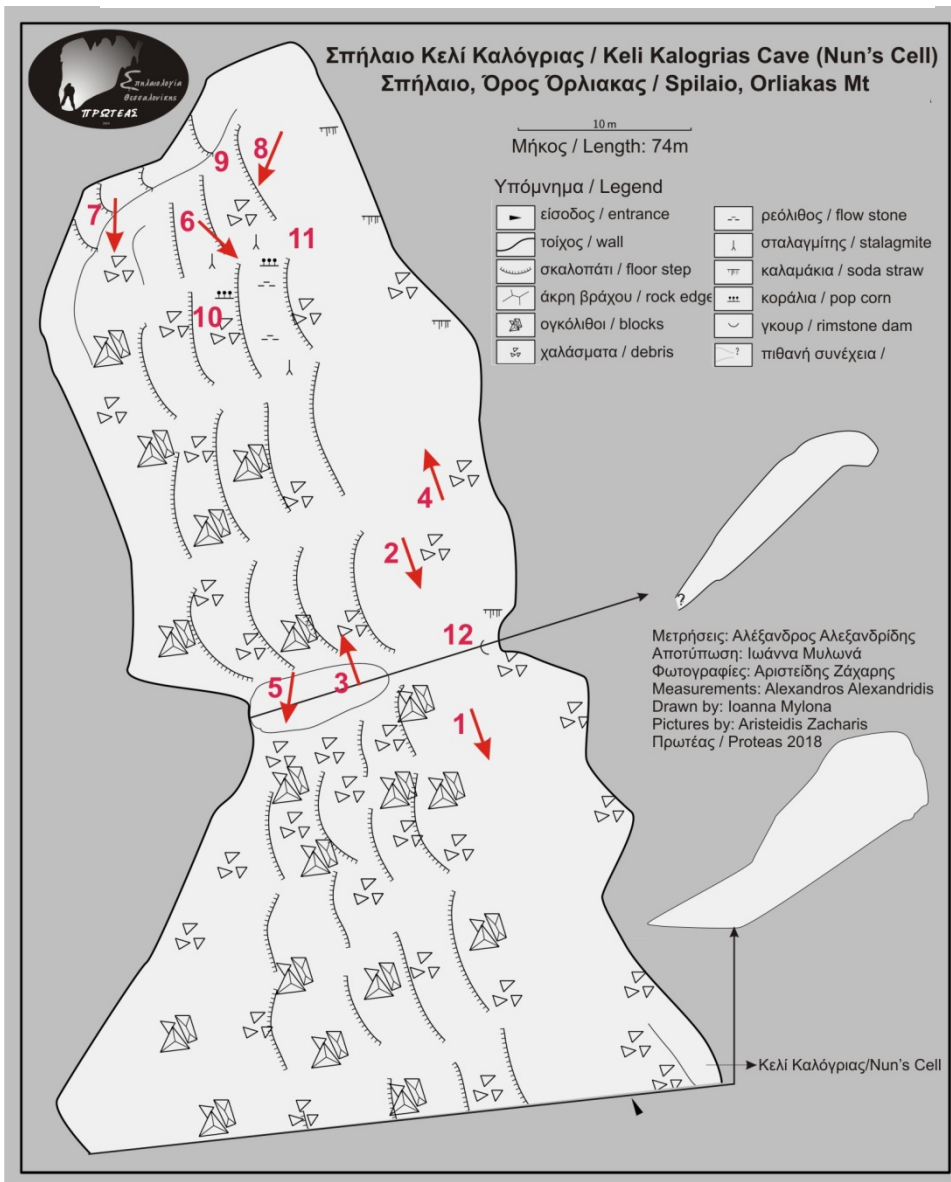

Η ομάδα μετά από την κατάβαση στην Τρύπα του Περδίκη

Περιγραφή σπηλαίων

Κελί Καλογριάς: Πρόκειται για μεγάλη βραχοσκεπή, βάθους 70 μέτρων. Πήρε την ονομασία από μία καλόγρια που ασκήτεψε εκεί. Έχει διανοιχτεί στον ασβεστόλιθο του δυτικού τοιχώματος του φαραγγιού. Η όδευση γίνεται σε ένα διάδρομο στα δεξιά, ενώ στην άλλη πλευρά υπάρχει μία έντονη κεκλιμένη επιφάνεια μίας διάκλασης που πιθανόν στη βάση της να έχει βάραθρο. Μεγάλοι ογκόλιθοι έχουν αποκολληθεί από την οροφή, κυρίως στο ύψος της εισόδου μεγαλώνοντας το άνοιγμα του σπηλαίου. Το φως εισχωρεί στο περισσότερο μέρος, ενώ το κομμάτι στο βάθος είναι σχεδόν σκοτεινό. Εκεί βρίσκεται όμορφος διάκοσμος από σταλαγμίτες, ρεόλιθο και πολλά κοράλια, κάποια από τα οποία έχουν αναπτυχθεί πάνω στους σταλαγμίτες. Υπάρχει θέα στο ποτάμι που μπορούμε να προσεγγίσουμε διαμέσου μίας σάρας.

Εικόνα 14 – Χαρτογράφηση Κελί Καλόγριας

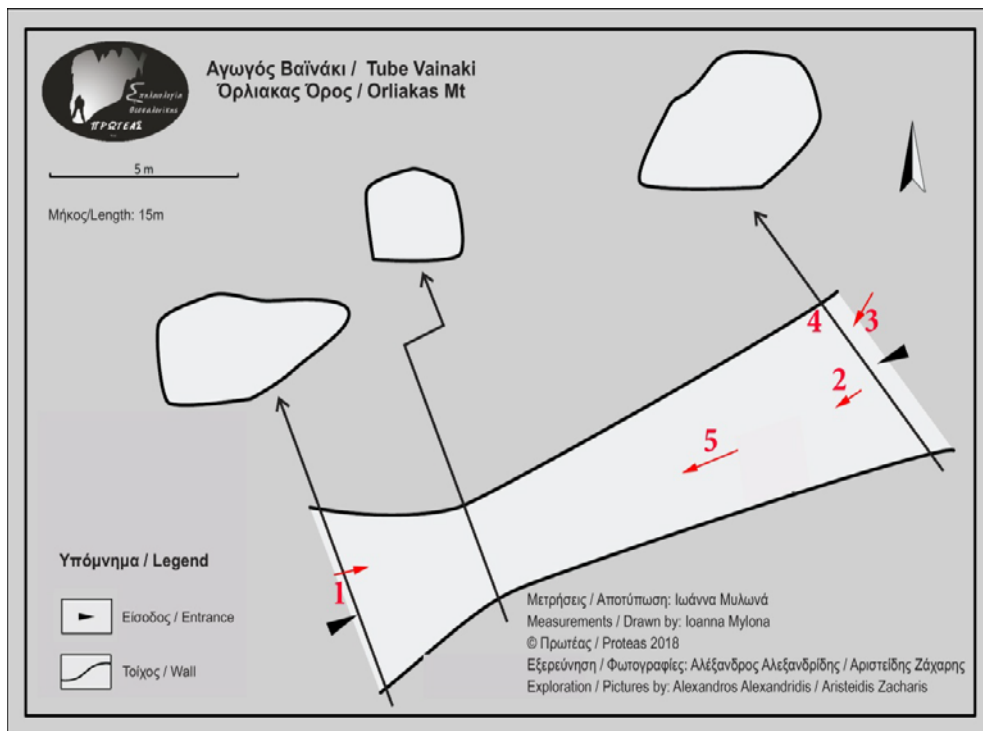
Βαϊνάκι: Πρόκειται για διαμπερές σπήλαιο-αγωγό πάνω από το γεφύρι της Πορτίτσας, πολύ κοντά στο χωριό Σπήλαιο. Έχει μήκος 7 μέτρα και στη δυτική είσοδό του βλέπουμε απέναντι στον ίδιο ύψος αγωγό αγνώστου μήκους. Η ονομασία του προέρχεται από το βαρέλι που αποθηκεύανε κρασί και λεγότανε Βαϊνάς, λόγω της κυκλικής διατομής του. Οι γλυφές στα τοιχώματα από το Βαϊνάκι καθώς και η διατομή του αγωγού μαρτυρούν ότι κάποτε κυλούσε νερό εντός του ασβεστόλιθου, το οποίο με τον καιρό σμίλεψε. Έπειτα από τεκτονικές διεργασίες ο ασβεστολιθικός βράχος άνοιξε στα δύο αποκαλύπτοντας τον υπόγειο αγωγό και χωρίζοντας τον σε δύο μέρη. Το διαμπερές Βαϊνάκι δίνει ωραία θέα στη χαράδρα της Πορτίτσας.

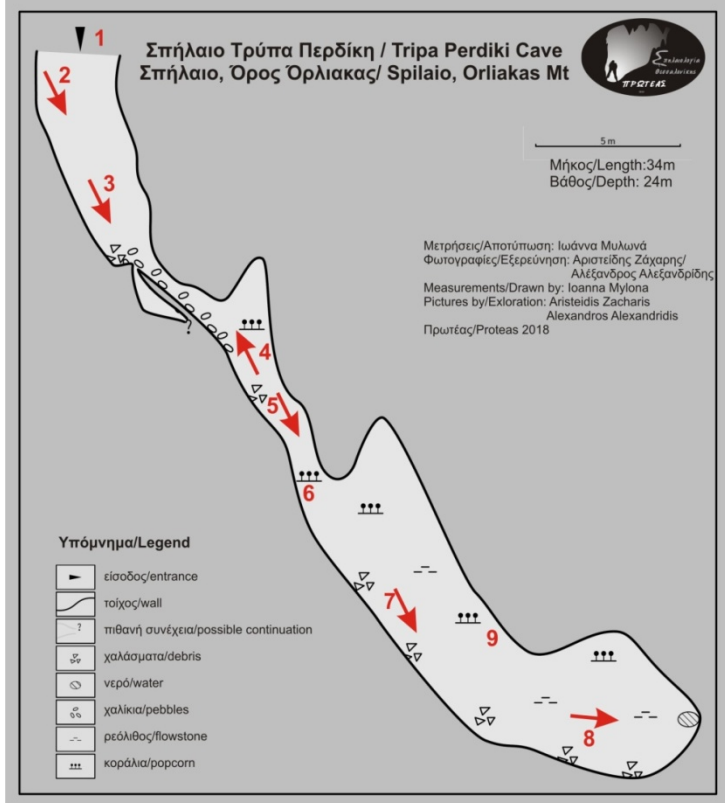
Ο αγωγός στην απέναντι πλαγιά

Το Βαϊνάκι από ψηλά

Τρύπα Περδίκη: Το βάραθρο βρίσκεται στον ορεινό όγκο του Όρλιακα, στα 990μ υψόμετρο, 15 λεπτά πάνω από το χωριό. Είναι κοντά στα ερείπια παλιού κάστρου, λίγο πριν τη χαρακτηριστική σημαία που βρίσκεται εκεί. Η είσοδος είναι ορθογωνικής διατομής με την 1η κατάβαση στα 8 μέτρα. Πρόκειται για στενή και κατηφορική διάκλαση, που συνεχίζει μόνο από τη μία πλευρά. Το πλάτος της κυμαίνεται από 0,5 έως 2 μέτρα, ενώ το ύψος οροφής είναι στα 6 μέτρα. Το συνολικό της μήκος είναι 20 μέτρα. Στην αρχή κατηφορίζει απότομα ενώ υπάρχουν και αρκετά σκουπίδια. Μετά από λίγο το σπήλαιο στρίβει και δημιουργεί μια στενή κατάβαση δύο μέτρων, που μας οδηγεί στο 2ο και σκοτεινό πλέον θάλαμο. Λιγότερα σκουπίδια, αρκετά οστά και παρουσία κάποιου διάκοσμου στα τοιχώματα. Μετά από πέντε μέτρα και μικρότερη κλίση φτάνουμε σε αρκετά στενό πέρασμα, το οποίο οριοθετεί το δεύτερο από τον τρίτο και τελευταίο θάλαμο. Σε αυτόν συναντάμε πλούσιο διάκοσμο από κουρτίνες και κοράλια σε όλο το ύψος των τοιχωμάτων. Για το συγκεκριμένο σπήλαιο, υπάρχει ο θρύλος ότι οι χωριανοί έριξαν μια γάτα και βγήκε κάτω στο γεφύρι της Πορτίτσας.

1 - Η είσοδος

2 - Η κατάβαση

3 - Η στενή-κατηφορική συνέχεια

4 - Η 2η κατάβαση

5 - Στο 2ο θάλαμο

6 - Στενό πέρασμα

7 - Ο 3ος θάλαμος

8 - Όμορφος διάκοσμος

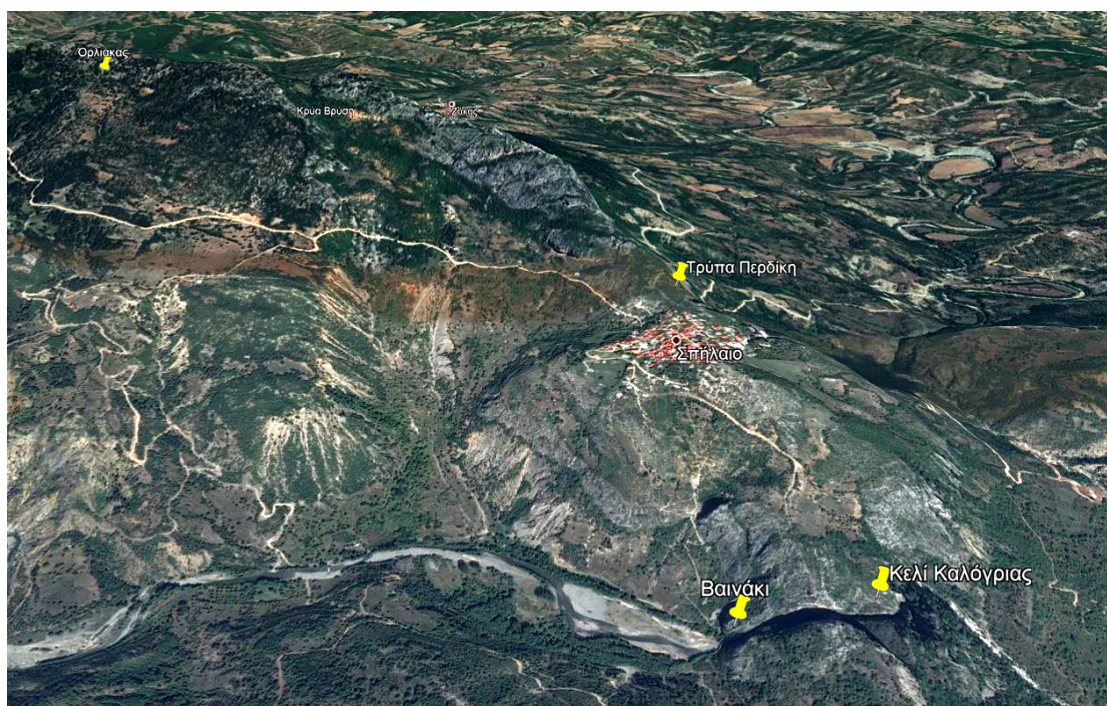

9 - Πολλά κοράλια στα τοιχώματα

Αναλυτικός πίνακας σπηλαίων

Ονομασία	Χαρακτηρισμός	Μήκος διαδρόμων	Χαρτογράφηση	Φωτογράφιση	Παρατηρήσεις
Βαϊνάκι	Διαμπερές Αγωγός	15m	Πλήρης	Πλήρης	
Κελί Καλόγριας	Βραχοσκεπή	74m	Ημιτελής	Ημιτελής	Εξερεύνηση πιθανής συνέχειας - βάραθρο
Τρύπα Περδίκη	Βάραθρο	24m	Πλήρης	Πλήρης	

Χάρτης σπηλαίων

Συμπεράσματα / Επόμενοι στόχοι

Συμπεράσματα: Αφήσαμε το Σπήλαιο Γρεβενών με πολύ θετικές εντυπώσεις για τη φιλοξενία του, για τη φυσική ομορφιά που το περιβάλλει, καθώς και για τα σπήλαια που εντοπίσαμε. Φωτογραφήθηκαν και χαρτογραφήθηκαν το Βαϊνάκι, το Κελί της Καλόγριας και η Τρύπα του Περδίκη. Έγινε επιτόπια έρευνα στον Όρλιακα σε μονοπάτι του βουνού.

Επόμενοι στόχοι: Η εξερεύνηση πιθανού βαράθρου στο Κελί της Καλόγριας και ο εντοπισμός του σπηλαίου στην Αγία Παρασκευή. Επίσης υπάρχουν πληροφορίες για άλλα δύο μικρά σπήλαια κοντά στο χωριό αλλά και στον ορεινό όγκο του Όρλιακα. Μετά από κάποιες γνωριμίες μένει να οργανωθεί άλλη μία αποστολή, ώστε να ολοκληρωθεί η έρευνα στα μέρη εκεί.

Πηγές:

<https://gtp.gr/LocInfo.asp?Infold=50&Code=EGRWGV00GRVGRV81222&PrimeCode=EGRWGV00GRVGRV81222&Level=10&PrimeLevel=10&lng=1>

Απότομη καθετότητα και βάθος το γεφύρι της Πορτίτσας

Στοιχεία επικοινωνίας:

Σπηλαιολογία Θεσσαλονίκης Πρωτέας

proteascave@gmail.com

proteascave.gr

